

Asia: VN/24201/2023

Lausuntopyyntö rangaistuksen määräämistä koskevasta HE-luonnoksesta

Rikoksen tekeminen osana rikollisverkoston toimintaa

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Rikollisverkoston määritelmä on pulmallinen laillisuusperiaatteen kannalta. Mitä tarkoittaa termi ”tietyn ajan” ja mitä ovat rikokset, jotka ovat omiaan vaarantamaan yleisten paikkojen järjestystä ja turvallisuutta? Täsmällisempää muotoilua ei liene mahdollista muodostaa. Kysymys on siitä, jääkö esitetyssä sääntelyssä liikaa tulkintavaltaa lainkäyttäjälle. Luonnoksen perusteluissa on kyllä avattu viittaamiamme ongelmallisia termejä, joskin laillisuusperiaatteen pohdinta on luonnoksessa aika lailla pinnallista. Perusteluista on kuitenkin saatavissa lainsoveltajalle suuntaviittoja lain tulkintaan.

Henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tekeminen erityisen nöyryyttävällä tavalla

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Esitys on perusteltu. Koventamisperusteen kirjoitustapa on täsmällinen ja täyttää siten laillisuusperiaatteen asettamat vaatimukset. Rikostapahtumasta otettujen kuvien jakaminen muille voi olla myös yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä. Erityisen nöyryyttävää (koventamisperusteena) olisi siten kuvaaminen ja kuvan levittäminen sosiaalisessa mediassa yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä rangaistavaa. Kyse ei olisi päällekkäisestä sääntelystä koventamisperusteen ja RL 24 luvun 8 §:n välillä.

Alaikäisen käyttäminen rikoksen tekemiseen

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Tämä on luonnoksen ongelmallisin kohta. Kuten esityksessä on todettu, lasta rikoksen tekemisen välikappaleena käytävä tuomitaan välillisenä tekijänä. On pulmallista tuomita hänen lisäksi lapsen käyttämisestä rikoksen tekemiseen erillisenä rikoksena. Luonnoksessa esitettyä sääntelyä on perusteltu sillä, että lapsen käyttäminen rikoksen tekemisessä on erityisen vahingollista lapsen kehitykselle ja on omiaan saattamaan lapsen ”rikollisen uralle”. Perustelu on sinänsä hyväksyttävä.

Katsomme kuitenkin luontevammaksi säätää lapsen käyttäminen rikoksen välikappaleena rikoksen koventamisperusteeksi. Menettelyn haitallisuus lapselle ja sen erityinen moitittavuus tulisi näinkin säätäen rikoslain tasolla riittävästi osoitetuksi.

Olemme myös pohtineet, miksi erikseen rangaistavaksi esitetään vain lapsen mutta ei muun syyntakeettoman henkilön käyttäminen rikoksen välikappaleena. Luonnoksessa esitettyä sääntelyä on perusteltu siksi, että lapsen käyttäminen välikappaleena on erityisen haitallista lapselle. Tästä näkökulmasta katsottuna luonnoksessa esitetty raja (säännöksen soveltamisalan rajaaminen alle 15 – vuotiaaseen) on hyväksyttävä.

Muut huomiot

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Pidämme luonnoksessa esitettyjä kriminaalipoliittisia tavoitteita hyväksyttävinä. Erityisen nöyryyttävää tekotapaa koskeva muutosesitys vastaa jo ilmenneeseen ongelmaan, joka liittyy erityisesti nuorten tekemiin väkivaltarikoksiin. Esitetyssä katujengisääntelyssä on enemmän kysymys tulevaisuuteen varautumisesta. Katujengit eivät poliisin tilastojen valossa ole vielä polttava kriminaalipoliittinen ongelma Suomessa. Ruotsin ja Tanskan esimerkit viittaavat kuitenkin siihen, että rikoksia tekevien katujengien yleistymiseen on syytä reagoida hyvissä ajoin. Tästä näkökulmasta esitetty katujengejä koskeva sääntely on perusteltu. Alaikäisten käyttäminen rikosten tekemisessä ei ole uusi ilmiö. Erityisesti vähäisten omaisuusrikosten tekemisessä on käytetty 15 vuotta nuorempia henkilöitä, rikosvastuun välttämiseksi. Nyt ilmiö on paikannettu erityisesti katujengeihin. Voi olla, että tässä suhteessa on odotettavissa kielteistä kehitystä eli 15 vuotta nuorempien henkilöiden rekrytointia myös vakavampien rikosten tekemiseen. Juuri tällä hetkellä ongelma ei ole määrällisesti merkittävä, mutta esitetyllä sääntelyllä pyritäänkin ensi sijassa osoittamaan, että oikeusjärjestelmä kykenee reagoimaan tehokkaasti erilaisiin organisoidun rikollisen toiminnan ilmiöihin.

Esitetyistä lainmuutoksista aiheutuu täytäntöönpanokustannuksia. Vankilat ovat jo nyt ylitäytettyjä. Kiinnitämme vakavaa huomiota tarpeeseen taata Rikosseuraamuslaitokselle riittävästi määrärahoja lisääntyvän vankilatäytäntöönpanon asianmukaiseen hoitamiseen. Hyvää tarkoittavat rikoslain muutokset voivat jäädä tavoiteltua vaikutusta vaille, jos täytäntöönpanossa ei voida taata vankeuslain tavoitteiden (rikoksettoman elämäntavan edistäminen) toteutumista. Esitetyt muutokset voivat hyvinkin tehostaa rikosvastuun toteutumista esitutinnan, syyteharkinnan ja oikeuskäsittelyn vaiheissa. Aivan yhtä tärkeää on taata rangaistusten tehokas ja tarkoituksenmukainen täytäntöönpano.

